

FIÄRÁÁN ÁLGÁ

Tiätuvisá

Toollâp tiätuvisá pennuin já jienân luhhum Kennellito oovdânpyehtimist. Uásiväldeeh pyehtih västidiđ koččâmâšâid ohtuu, paaráin tâi uccâ juávhoiin.

1. **Magarah ereslágán seeibih pennuin pyehtih leđe?**

- kuárviseeibih
- kulmâhâšseeibih
- tásniseeibih

2. **Maht tiätä, ete peenuv kalmoo?**

- pennuu peeljih muttojuh ruánájin
- peenuv álgá juurrâđ pirrâ
- peenuv tuárgist já pjadâl kepilijdis

3. **Mii tehâlijd amâsijd kalga pennust ain leđe fáállun?**

- čääci
- mielkki
- appelsinsäppi

4. **Mii aaicâid pennust lii čuuvtij pyereeb ko ulmust?**

- smakkimaiccâ
- apsemaiccâ
- tubdâmaiccâ

5. **Maid pennuuh mättih?**

- luuhâđ
- sárguđ
- kuáivuđ

6. **Mon ive Kennellitto vuáđudui?**

- 1656
- 1889
- 1999

7. **Kalle jeessân Kennellittoost láá?**

- masa miljoon
- masa tuhháat
- masa 150 000

8. **Mii lii Kennellito jeessânloostâ nommâ?**

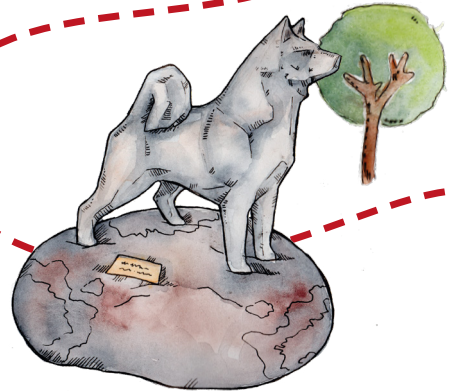
- Koiramme
- Murremme
- Koirulimme

9. **Kost Kennellito toimättâh lii?**

- Helsingist
- Vantaast
- Espoo

10. **Kennellito toimâttuv oovdâst lii penuvpääcis. Mon nálásâš tot lii?**

- suomâvuájupeenuv
- suomâlaapipeenuv
- suomâciägupelji

FIÄRÁÁN ÁLGÁ

Ivnii logo

Printtip ivnimkove. Kennellito kove puáhtá ivniđ jiešväljejum ivnijguin.

PENUVNÄÄLIH

Sáárgu penuvnääli

Keččáp ppvtást www.hankikoira.fi/koirarodut nettisijđoin penuvnäälid.
Juáháš uázžu valjđ penuvnääli, mon sárgu.

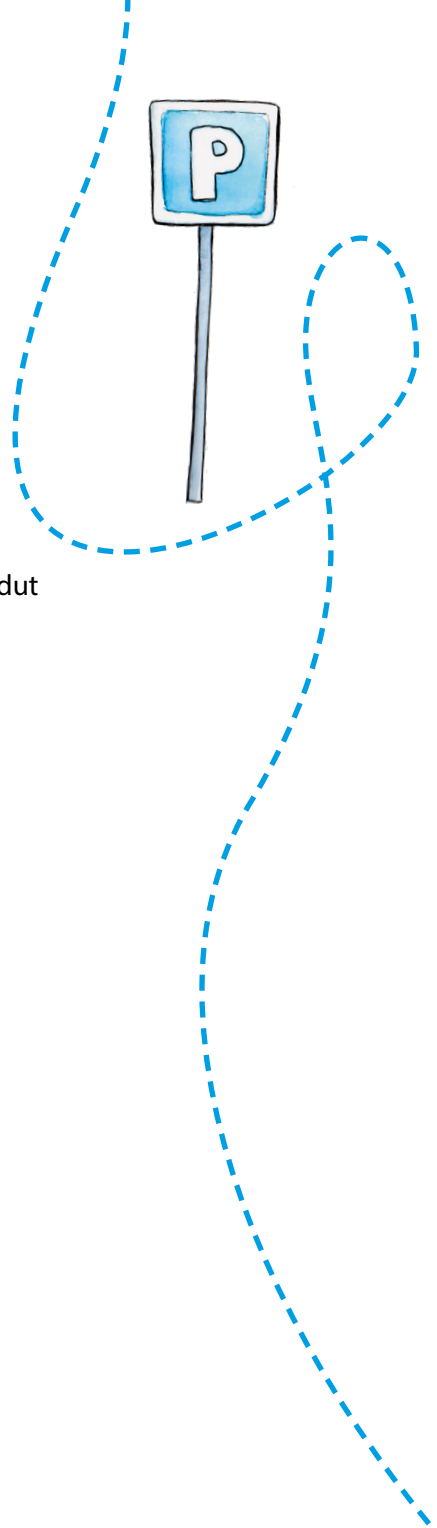
Eennâmtiätumätki penuvnäälid

Uásiväldeid jyehip paaráid tai uccâ juávhoiid já keččáp, maht www.hankikoira.fi/koirarodut -nettisijđoin finnee jyehi näälist jieijás sijđo vyeliroobdâst áávus nâlimiäruštállâm.
Pargon lii uuccâđ vástásâsâid čuávuváid koččâmâsâid:

1. Mon enâmist láá čuávuvááh penuvnäälid meddâl?
  - a. afgaanvinttâpeenuv
  - b. labradorviežžee
  - c. amerikastaffordshireterrier
  - d. basenji
  - e. brasiliaterrier
  - f. akita
  - g. ruošâ-evrooplâš laika
  - h. silkketerrier
  - i. tanskadoggi
  - j. bernipaimânpeenuv
2. Mon eennâmuásán jieškote-uv penuvnääli algâeennâm kulloo?
3. Mon kevttimuulmán nääli lii algâenâmist nâlistum?
4. Soijii naalid maailmkáártán.
5. Oovdânpyevti monnii penuvnääli uánihávt.

Mii naalid heiviiččij munjin?-testâ

Hankikoira.fi -sijđoin lii Mii naalid heiviiččij munjin? -testâ. Juáháš uázžu ráhtim teestâ jieš já tom maŋa puáhtá oovtást suogârdálláđ, mondet testâ adelij västideijeid ereslágánid puátusijđ.

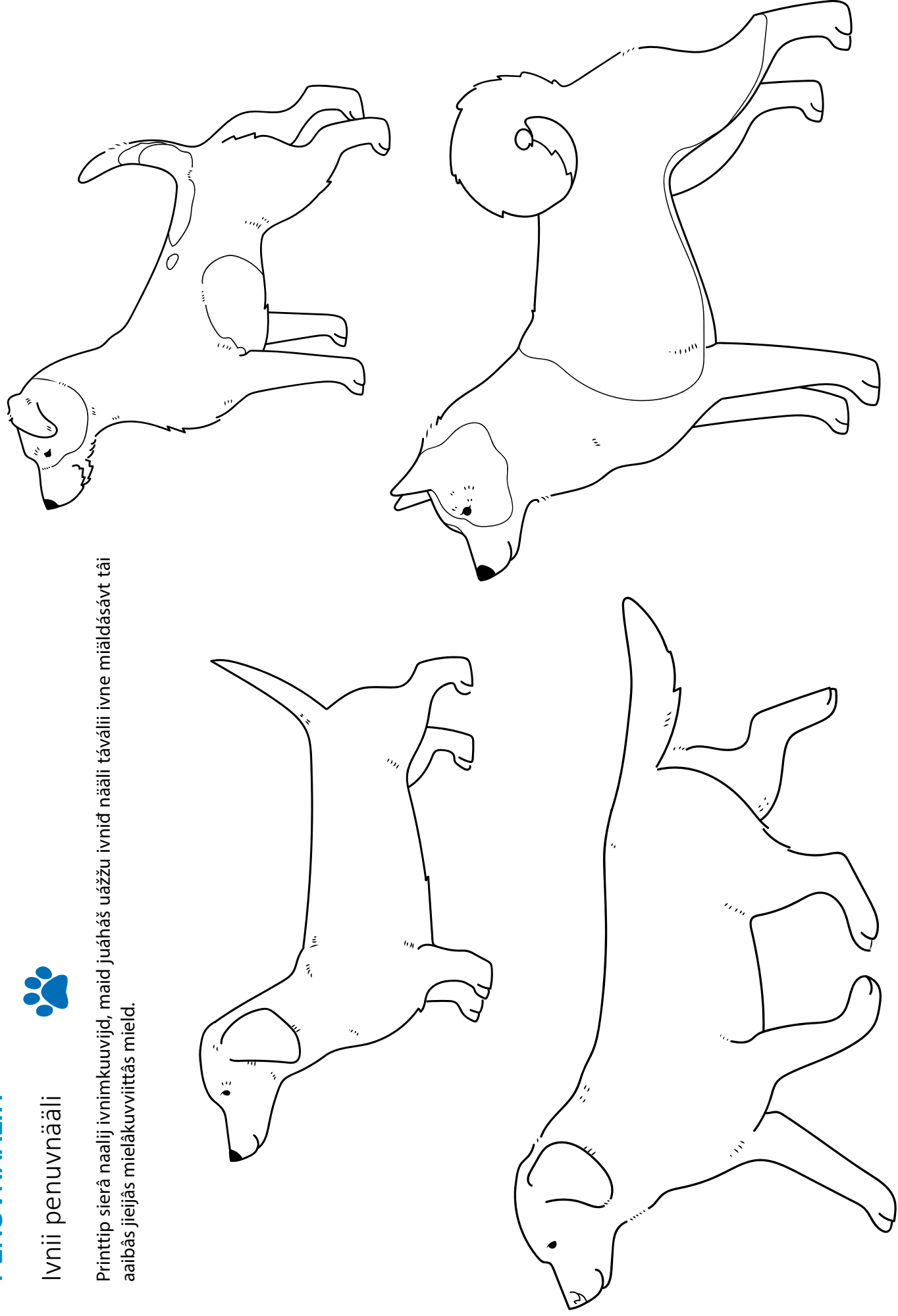

PENUVNAÄLIH

Ivnii penuvnäáli

Printtip sierá naalij ivnimkuuvijid, maid juáháš uázžu ivnid näáli táválii ivne miäldásávt tái aaiibás jieijás mieläkuuviittás mield.

PENUVÄÄIGIÁJÁNÂSAH

Eestârađe

Rähtip eestârađe. Estuuh pyehtih leđe ovdâmerkkân. hulariäggáh, pulpetijn já lovddust rahtum tunnel, stovlij kooskân pieijum suábih, škoovlá šiljoost orroo kuárjumatâi sierâdemsteligh jna. Máhdulášvuodâi miel puáhtá meiddei kevttiđ lihâdemsali.

Uásivâldeid jyehip paarâid, main nubbe lii stivrejejee já nubbe peenuv. Stivrejejee kalga stivriđ "pennuu" jotteed rađe tiátu oornigist. Taan maŋa roolâid puáhtá lonottiđ. Kišto puáhtá leđe jotteelvuodâkišto tâi äigittáá.

Sierâpenuvčáitáldâh

Uásivâldeeh pyehtih pääihist sierâpennuu. Pennuid rähtip já vuárbus kištonumerijd. Muuneeld puáhtá puđâldiđ meiddei palhâšuumijd (ovdâmerkkân ruvsustuvváid) já keksiđ sierâlágánijd tittelijd tegu muččâdumos ivne, kavresumos seibi, perttisumoseh peeljih, nánnáamus luándu, perttisumos njune jna. Máttáattejee tâi ohtá párnáin lii tuámárin (já kiinii puáhtá leđe čällen čálimin tuámárij kommeentijd).

Čáitálduvvâst uásivâldeeh puátiŋ rááidust sierâpennuinis raddalâsân já pieijih sii pennuu tuáriskulij jieijâs oovdân. Čuávuvâštáá tuámmár táttu uásivâldeid jotteed "kiedi" pirrá pennuinis.

Ohtsâš uási maŋa juáhâš puátá vuáruluvâi tuámmár kuuvl. Tuámmár puáhtá táttuđ uásivâldeeh ovdâmerkkân pajediđ sierâpennuu peevidi oolâ, čáittiđ ton paanijd, jotteed kiedi uđđâsist pirrá, toohâđ kulmâháá hámásij kovos kiedist tâi jotteed ovdâsmaŋas kiedi nurheest nuurkân.

Loopâst puoh kištottelleeh puátiŋ maasâd kiädán. Tuámmár addel ruvsustuvváid tâi eres palhâšuumijd já iätá, kii finnee mon-uv tittel. Puáhtá valjid ovdâmerkkân vittá pyeremuu tâi soijid sierâpennuid pyeremusvuotâoornigân. Tuámmár puáhtá anneeđ áárvust sierâ aášijđ, tegu tárkkivuodâ, oovtâstpargo tâi hitruus leggiistáttâm.

Hajâ tubdâmrađe

Stivrejejee piájá uccâ čoodâuinimettum puurkâid (tâi ovdâmerkkân pessijâšmoonijn páaccâm skuáppoid) sierâhajâsijđ amnâsijđ tegu kaaneel, neilig, saabâ, laakerloostâid, sävnihaajâid tmt. Já čyeggee aimijn räáigi puurkâ/skuápu lookán. Puurkah piäijojeh raddalâs já uásivâldeeh joteh čoodâ hajâ tubdâmrađe, mast irátteh suvne máin ervidiđ, mii haajâid jieškote-uv puurkâst lii.

Magarin pennust oro leđe škovlimnáál-sierâ

Sierâ adđiistâl positiivlâš nanodem, mii lii ohtá pennuu škovlimvyehi. Täst škuávlejejee maainâst colkkâlem jienáin, ete pennuu porgâm äšši lii taggaar, maid olmooš haalijd, ete peenuv parga. Škovlim tábâhtuvá tasij miel, já hárijuttâsâin vaattâmtäâsi pajeduvvoo kuulood.

Colkkâlempiergâsin puáhtá kevttiđ pilttipuurkâ lohe, pennui olmâ colkkâlempiergâsijđ tâi colkkâlemjienâ puáhtá toohâđ njalmijn. Stivrejejee addel colkkâlempiergâsáin oonâ, ete penuvin orroo taha olmnâál.

Sierâ lii parâhârijuttâs, mast nubbe lii peenuv já nubbe stivrejejee. "Pennuuh" vjelgih tiileest váhá ááigán meddâl, já máttáattejee maainâst stivrejejeid, maid "pennust" kalga vaattâđ, ovdâmerkkân čokkám, kuárjidem, njuškom, kiedâ luptim tet.

Pennuuh puátiŋ maasâd tilán, já sii pargon lii älgid ervidiđ olmâ pargo čáittimáin já keččâlmáin aášijđ. Pennuuh já stivrejejeeh iä sáárnu ollágin. Penuvin orroo kalga tuše keččâlâddâđ aášijđ já keččâđ, mon toimâmist kulloo colkkâlem já juátkiđ siämmaá sullâsâš toimâm.

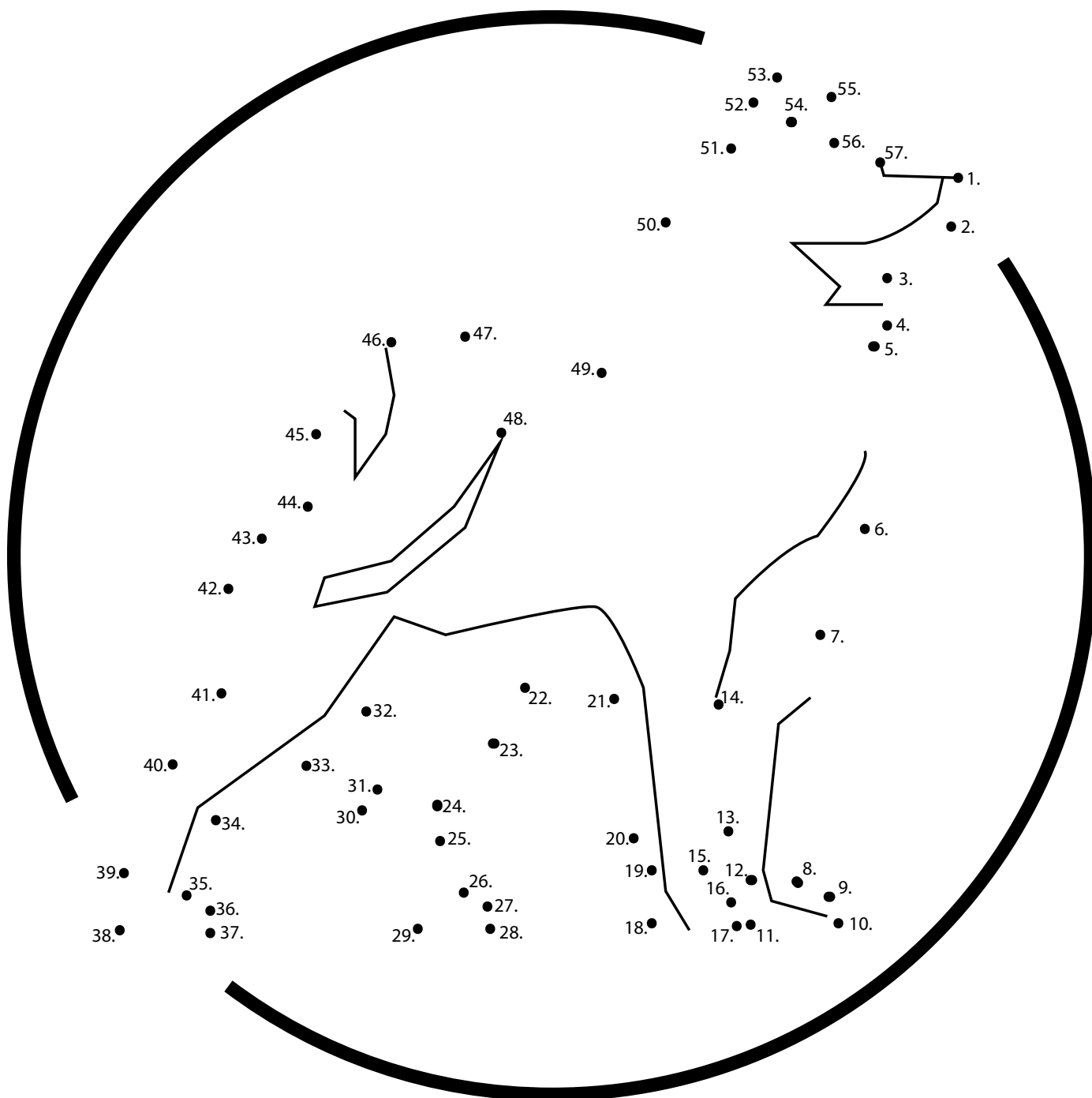
Colkkâliđ kannat aalgâst jo uccâ irättâsâst olmlágán toimâmân. Ovdâmerkkân kuárjidmist stivrejejee colkkâl puoh vuáluskulij sundee toimâmist, já ton maŋa vaattâmtäâsi pajaan kuulood.

Ko peenuv lii moonnâm olmnâál, rámmoo stivrejejee pennus. Taan maŋa roolâid puáhtá lonottiđ.

PENUVÄÄIGIÄJÄNÄSAH

Čuággást čuággás

Mii kooveest itá? Čuávu numerijđ oornigist 1,2,3 jna. te selváttah, mii kooveest itá.

PEENUV PARGOOST

Uánihávt uápispenuvín

Uásiväldeeh juáhhojeh paaráid já meridep, kuábáš lii čalmettem já kuábáš uápispeenuv.

Čalmettem čalmeh čannoje. Uápispennuu pargon lii uápistiđ čalmettem monnii kiäinu čoodâ sárnuhánnáá. Kiäinust puáhtá leđe estuuh, moheh já ooroostmeh. Kiäinu jotteem maŋa rooláid puáhtá lonottiđ.

Pállukiäčču

AMNÁSEH: stuorrâ jumppapááluh (já stuorrâ saje)

Uásiväldeeh tuáimih paarrân: nubbe lii paaimân já nubbe paimânpeenuv. Paaimân addel miärdâsâid tuárisbeln já paimânpennuu pargon lii cogâdiđ stuorrâ jumppapááluuid sali nube keejist nube kiäččán ovdâmerkkân kuánttumáin. Cogâdem äigin paaimân sáttá adelid laseravvuid, ovdâmerkkân táttuđ orostittiđ pállučáge tai mutteđ sunde uálgis- tai čizetkietân.

Vahtâpenusierâ

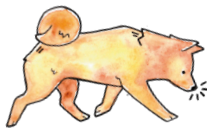

AMNÁSEH: uccâ tivgâ já máhđulávt keppâ loovdâ

Uásiväldeeh čokkáje riggeest. Vuossâmužžân vahtâpenuvín väljejum mana kaskoo riggee čalmeh kiddâ “uáđđid”, já tivgâ piäijoo “vahtâpennuu” tuáhá. Vahtâpennuu puáhtá lasseen luávdiđ lovdduin. Ohtâ uásiväldeeh riggeest váldá tiivgâ olsis nuuvt siijvost ko máhđuláš já tuálá tom kiedâst seelgi tyehin. Puoh iäráseh-uv pieijih kiedâid seelgi tuáhá.

Uásiväldeeh cuvneh pennuu: “Koccháá, koccháá, vahtâpeenuv, tiivgâd lii lappum!” Tääl tivgâ váldâm uásiväldee skiláidit tiivgâ já penuv iirât keksiđ, kiän peht jienâ kullui. Peenuv keččâl kuldâid, kost jienâ kulloo já umástist suu puotâ, já väljejum olmooš čáittá kiedâs. Návt juátkih tassaaš ko tivgâ kávnoo. Táárbu mielđ tiivgâ puáhtá skiláidittiđ maŋgii.

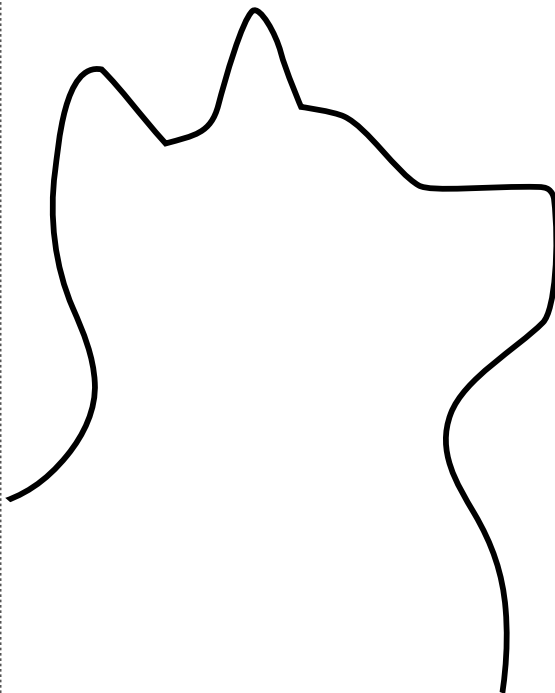
Tiivgâ váldâm uásiväldee mana čuávuvâžžân kaskoo riggee uáđđid, já sierâ álgá aalgâst. (Käldee: leikkipankki.fi)

PEENUV PARGOOST

Kove sárgum loopân

Sáárgu kove pennuu loopân

PENNUID LOHTÄŠUVVEE ÁMÁTEH

Ervid kii-koortah

Ervid kii -koortah (tullivirgeolmooš, elleetuáhtár, elleetarbâškäävpi vyebdee, trimmajeijee, pen-
nuuškuávleijee, šoddádejee, čáitáldáhtuámmár)

Printtip Ervid kii -koortáid, maid uážžu kevttiđ muádi náál:

Muulsâiähtu 1: Pantomiim

Uásiváldeeh loptejeh vuáruluvâi koortâ pinost já čaittâleh koortâ áámmát jienáttáá. Iäráseh irátteh ervidiđ.

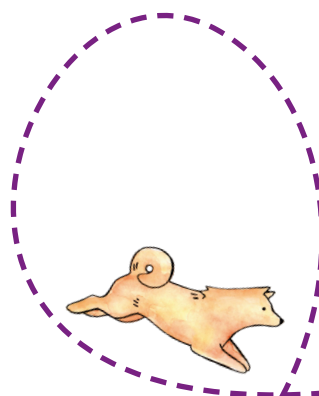
Muulsâiähtu 2: Alias

Aliasâst ađai säničielgimspeelâst uásiváldeeh loptejeh vuáruluvâi koortâ pinost já čielgejeh koortâ áámmátlâš kevtihánnáá jieš sääni tâi ton uási. Iäráseh irátteh ervidiđ.

Muulsâiähtu 3: Alias nube kielân

Mudoi siämmaánáál ko 2. muulsâiävtust, mutâ engâlâškielân, ruotâkielân tâi monnii eres kielân.

Ervi kii -koortáid puáhtá keksiđ já rähtiđ oovtâst lase. Fáárun puáhtá väldiđ meiddei eres pennuid lohtâšuvvee tuáimeid peci áámmátulmuid. Ovdâmerkkân puáhtá sárguđ čalmettes ulmuu uápispennuinis, luuhânpennuu já ton stivreijee, paimânpennuu čogijnis jna.

Uápisteijeepennuu kevttee
Guide dog handler
Ledarhunds förare

Elleituáhtár
Veterinarian
Veterinär

Pennuúškuávleijejee
Dog trainer
Hund tränare

Pennuuruvveijejee
Dog massager
Hundmassör

Trimmajejee
Dog groomer
Hund trimmare

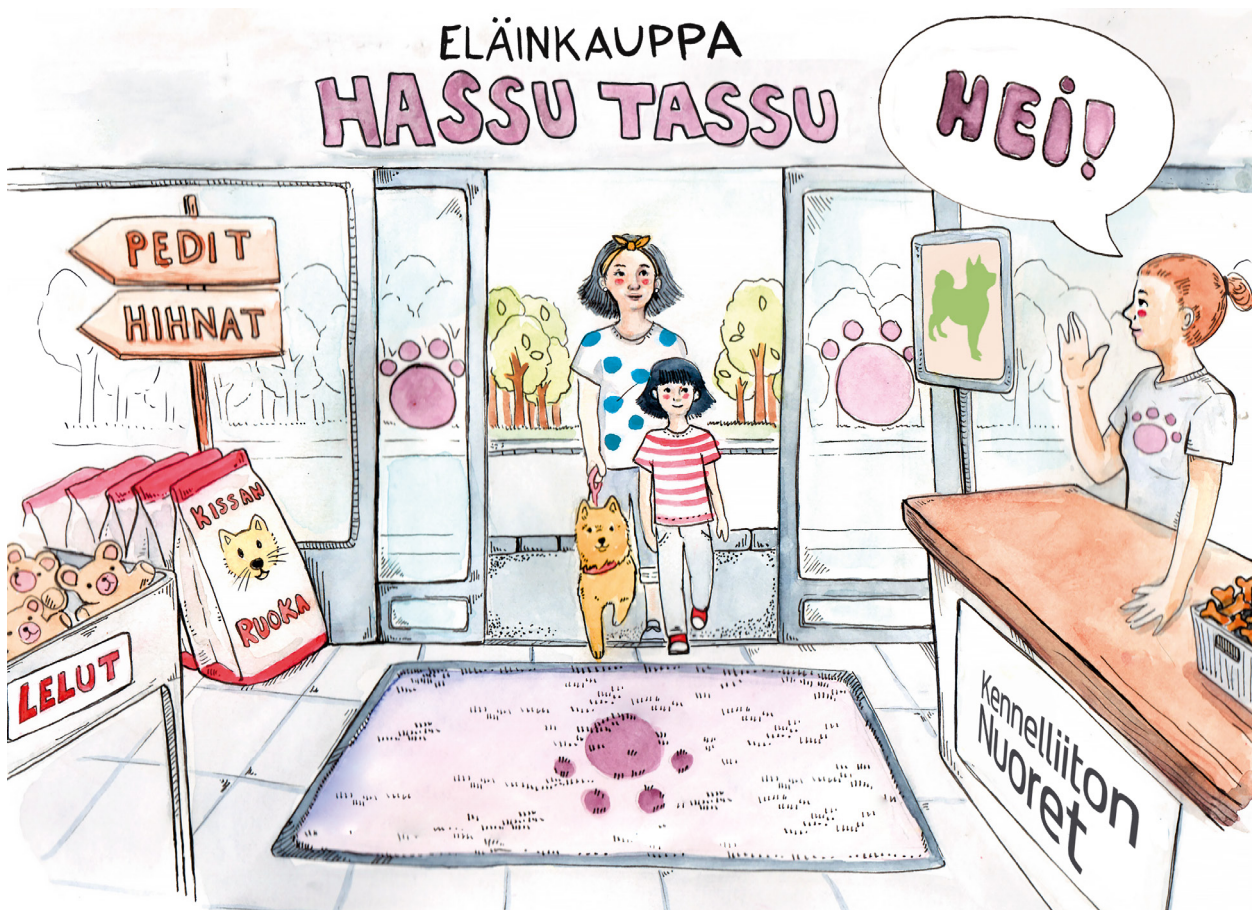
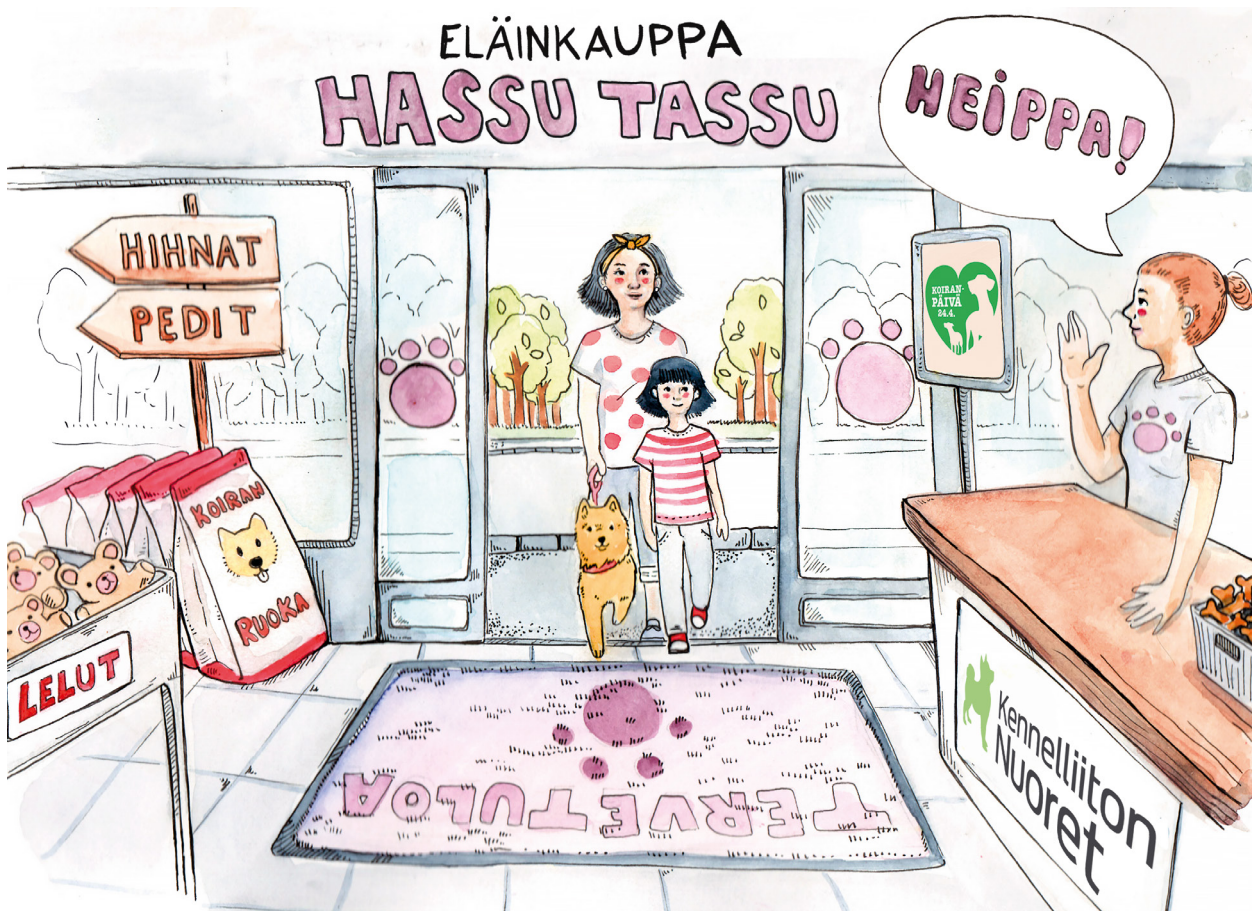
Elleekäävpi vyebdee
Pet shop salesperson
Djuraffärsförsäljare

PENNUID LOHTÄŠUVVEE ÁMÁTEH

Uusâ kooveest feiluid

Uusâ vyeleeb kooveest čiččâm (7) feilâd.

PEENUV AALMUGJESÂNIN SUOMÂST

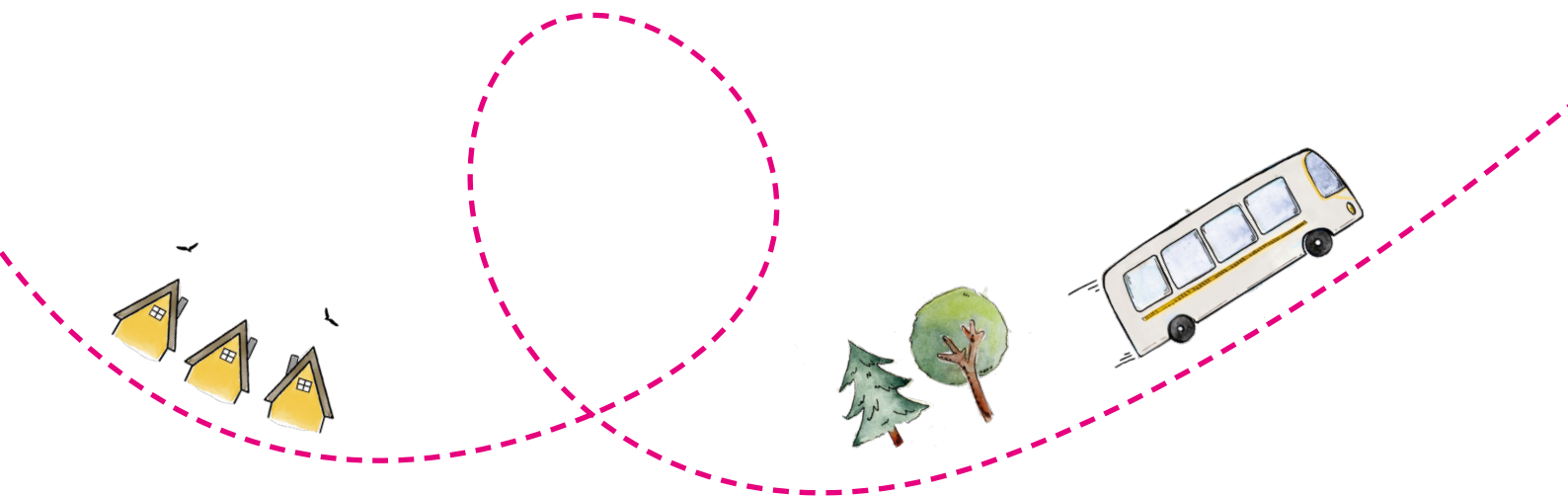
Niävdusij pennuutupe já penuvmuorâstâh

TARBÂŠEH: sárgum- já/tâi puđâldempiergâseh

Uásivâldeeh vuávájuh sii niävdusij penuvmuorâstuv tâi pennuutupe. Pargo puáhtá olášuttiđ jo-uv sárgumáin tâi puuđâáldmáin seirâ amnâsijn miniatyyrmaali.

Išekoččâmušah:

- Mon stuárusâš tupe tâi muorâstâh ličij?
- Mon amnâsist tupe tâi eres káálvuh liččii rahtum?
- Kost tot ličij?
- Maggaar pirrâsist tot ličij?
- Moh sierah tâi eres tiingah tobbeen liččii pennuid?

PEENUV AALMUGJESÄNIN SUOMÁST

Pááppárnukkepeenuv

Printtip valmáš penuvhuáđđoo já ton pihtsijd. Čuoppáp penuvhuáđđoo já pihtsijd luovás pápárist já ivnip taid. Pihtsijd puáhtá meiddei herváttid.

